U2/2020 vp

Suojeluasiantuntija Hanna Aho
Suomen luonnonsuojeluliitto ry

MmV 20.3.2020

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokuntaa lausuntopyynnöstä koskien EU:n oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa.

Suomen luonnonsuojeluliiton päähuomiot ovat:

- Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto on Suomelle tärkeä mahdollisuus vauhdittaa turpeen kaivamisesta luopumista reilusti ja hallitusti. Tämä kuitenkin vaatii selkeitä poliittisia päätöksiä, joilla varmistetaan, että turpeen kaivuu loppuu.
- On tärkeää, että tukea voi saada siellä missä turpeen kaivuu on laajinta eli Länsi- ja Etelä-Suomessa, ei vain Itä- ja Pohjois-Suomessa.
- Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta saatavan tuen tulisi olla ehdollista sille, että tukea saava jäsenvaltio on sitoutunut toimiin 2050 ilmastoneutraaliustavoitteen saavuttamiseksi. Lisäksi ehtona on oltava, että rahoitus ja tuet fossiilisten polttoaineiden käyttöön ja tuottamiseen loppuu ja jäsenvaltiot parantavat kansallisia ilmastosuunnitelmiaan 1,5 asteen lämpenemisrajan mukaisesti.
- Siirtymä on tehtävä niin, ettei samalla heikennetä hiilivarastoja ja -nieluja, luonnon monimuotoisuutta ja vesien hyvää tilaa.
- Suomen tulisi sopia vuosina 2021-2022 kohdennettavasta tarvittavasta kansallisesta rahoituksesta osana huhtikuun kehysriihtä.

Erityisesti kriisiaikoina meidän on varmistettava, että yhteisten varojen jakaminen hyödyttää koko yhteiskuntaa ja että tukitoimet edistävät ekologista jälleenrakennusta ja siirtymistä hiilinegatiiviseen ja fossiilivapaaseen yhteiskuntaan.

EU-komissio aikoo mobilisoida yhteensä yli 100 miljardin euron investoinnit EU:n ilmastokäänteeseen. Kuitenkin komission analyysin mukaan kokonaisrahoituksen tarve on kymmenkertainen. Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto mahdollistaa Suomelle yhteensä noin 749 miljoonan euron kokonaisrahoituksen kaudelle 2021-2027. EU:n rahoitusosuus olisi alustavien arvioiden mukaan noin 412 miljoonaa euroa (tästä 164,8 miljoonaa euroa reilun siirtymän rahastosta) ja tarvittavan kansallisen julkisen ja yksityisen vastinrahoituksen määrä noin 337 miljoonaa euroa. On tärkeää, että **Marinin hallitus valmistautuu kansallisen osuuden mobilisoimiseen osana huhtikuun kehysriihtä.**

Rahoitus on komission ehdotuksen mukaan tarkoitettu paikallisen talouden monipuolistamiseen ja nykyaikaistamiseen ja lieventämällä kielteisiä vaikutuksia työllisyyteen. Luonnonsuojeluliiton mielestä on tärkeää **tehdä siirtymä niin, ettei samalla heikennetä hiilivarastoja ja -nieluja, luonnon monimuotoisuutta ja vesien hyvää tilaa.** Komission mukaan tukea annettaisiin vain alueille, joilla tapahtuu todellista siirtymää kohti vähähiilistä taloutta, minkä vuoksi tuettavilta alueilta edellytettäisiin yksityiskohtaista suunnitelmaa ja aikataulua siirtymälle. Siirtymäsuunnitelmissa olisi yksilöitävä tavoitteet, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä ja jotka liittyvät kasvihuonekaasuvaltaisen toiminnan muuttamiseen tai lopettamiseen. Luonnonsuojeluliitto muistuttaa, että **paikalliset ihmiset tulee osallistaa alueellisten suunnitelmien valmisteluun, jotta varmistetaan sitoutuminen muutokseen sekä se että kaikkein haavoittuvaisimpien ryhmien tarpeet otetaan huomioon.** Kyseessä ei ole vain tekninen harjoitus vaan alueiden elinkeinopohjaan ja identiteettiin liittyvä sosiaalinen kysymys.

Luonnonsuojeluliitto yhtyy valtioneuvoston kantaan, että oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta saatavan tuen tulisi olla ehdollista sille, että tukea saava jäsenvaltio on sitoutunut toimiin 2050 ilmastoneutraaliustavoitteen saavuttamiseksi. Lisäksi ehtona on oltava, että **rahoitus fossiilisten polttoaineiden käyttöön tai tuottamiseen loppuu ja valtiot parantavat kansallisia ilmastosuunnitelmiaan 1,5 asteen lämpenemisrajan mukaisesti.**

Rahoitus tulee ohjata ihmisten tarpeisiin, kuten turvetuottajien uudelleenkoulutukseen, muutosturvaan, eläköitymiseen ja pieniin investointeihin, eikä pelkästään yrityksille. Sen tulee vauhdittaa uusien, säällisten ja ekologisten reunaehtojen mukaisten työpaikkojen luomista.

On muistettava, että EU-rahoitus on kokonaisuus ja siirtymää fossiilittomaan ja hiilinegatiiviseen Eurooppaan ei tehdä pelkästään oikeudenmukaisen siirtymän rahaston kautta, vaan **koko EU:n budjetin on oltava ilmaston kannalta kestävää ja 40 prosenttia siitä on ohjattava ilmastotoimiin.** Esimerkiksi Euroopan sosiaalirahastolla on tilintarkastustuomioistuimen

auditoinnin pohjalta hyödyntämätöntä potentiaalia vauhdittaa ilmastokriisin torjuntaa. **Reilun siirtymän rahastolla ei tule heikentää EAKR:n hiilineutraaliuteen liittyviä tavoitetasoja.** EU-varojen kohdentaminen muutokseen on porkkana vauhdittaa EU:n lyhyen aikavälin toimia. Kokonaisuudessaan 100 miljardin rahoituksen pitäisi vauhdittaa neuvotteluja EU:n vuoden 2030 päästövähennystavoitteen nostamiseksi -65 prosenttiin.

Jos oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa hallinnoidaan rakennerahastojen kautta, **niiden myöntämisessä tulee lisätä ympäristöosaamista**, kuten ELY-Y:n ja ympäristöjärjestöjen osallistumista. Ympäristöasiat eivät ole rakennerahastoja nyt hallinnoivien viranomaisten parasta osaamisaluetta. Näin voitaisiin varmistaa toimien kohdentumista siihen mitä tavoitellaan.

Lisätietoja

- suojeluasiantuntija Hanna Aho, puh. 040 628 9495, hanna.aho@sll.fi
- erityisasiantuntija Tapani Veistola, puh. 0400 615 530, tapani.veistola@sll.fi